

G Z Ę B O W I C E

Wieś w pow. wadowickim ok. 50 km na pđ-z od Krakowa (na pn-z od Wadowic) Dwór i ogród położone na pđ. stoku Dalachowickiej Góry, nad stawem Podzamcze, w głębokiej dolinie, ginie w krajobrazie na tle wsi.

W XVI w. zbudowano dwór, rozbudowywany dwukrotnie w 1646 i 1773. (Katalog zabytków Sztuki w Polsce. Województwo Krakowskie T I. Powiat Wadowice. Warszawa 1953. str. 463.

1848. Plan katastralny nie uwidacznia założenia ogrodowego.

Stan obecny. Ogród włoski o planie prostokątnym zbliżonym do kwadratu położony na ^Stku wzgórza, opada dwoma tarasami ku otoczonej fosą płaszczyźnie mieszczącej dwór, przytykającej do stawu. Ogród założony osiowo względem dworu, obejmuje dwie kwatery na na górnym tarasie, oraz dwie na dolnym, ujętym dwoma wałami wysuniętymi z poziomu tarasu górnego. Wnętrze ogrodu z trzech stron zamyka młody szpaler grabowy z takimiż altanami na osi poprzecznej (od z. prostokątna, od w. półkolista) oraz dwoma altanami na końcach wałów utworzonymi ze starych dębów. Całość od pđ otwarta na dwór. Z altan na końcach wałów widok na staw Podzamcze i przeciwległy brze po osiach fos. Na w. i z. od ogrodu fragmenty tarasów zarosłe parkiem krajobrazowym. W przedłużeniu osi ogrodu ku pn szeroka aleja (poprzez obszerny sad prowadzi) do kwadratowego kopca widokowego na szczycie wzgórza.

Starodrzew. W ogrodzie zachowane stare dęby na końcach wałów (ok 4m obw. w pierśnicy), oraz dąb "Kukułka" przy pđ-z narożu dworu o obwodzie 5 m w pierśnicy. Szpalery grabowe młode.

Elementy architektoniczne. Stary dwór (obronny renesansowy, przebudowany w okresie baroku i ~~renesansu~~ klasycyzmu) położony w dole ogrodu nad stawem, na osi założenia. W ogrodzie w al-

tanach ^uwmieszczonych w szpalerze grabowym, kamienne stoły: okrągły w z. i kwadratowy we w. z takimiż ławami, zapewne XIX w.

Rekonstrukcja. Ogród jednonętrowy, prostokątny, o układzie przejściowym z szerokiego do głębokiego, cztero kwaterowy tarasowy, osiowy, otwarty. kulisowo, z wałami flankującymi przy dolnym tarasie. Założenie powiązane z dalekim krajobrazem przy pomocy kopca wódkowego w sadzie, nad ogrodem (por. Modlnica, Karniowice, Aleksandrowice).

Datowanie. Układ ogrodu przejściowy z "szerokiego" do "głębokiego", zastosowanie wałów, symetria (por. Łuczyce, Modlnica) wskazują na późniejsze powstanie ogrodu. Osiowe powiązanie z tarasem na którym znajduje się dwór, rozbudowany do obecnego układu w 1773 roku, pozwala przypuszczać, że w tym samym okresie założono również obecny ogród. Całość odnowiono w pocz XX w. (szpalery grabowe).

Uwagi konserwatorskie. Ogród zachowany w zasadzie dobrze, lecz zaniedbany, wymaga uporządkowania i wzięcia pod ochronę.

Literatura: dotyczy wyłącznie dworu, por.:

Komornicki S. Dwory murowane w Małopolsce z czasów odrodzenia. Prace Kom. Hist. Sztuki. Kraków 1930. T.V. z.1., str. 105.